

A Magyar Természetvédők Szövetsége értékelése a magyar Helyreállítási és Alkalmazkodási Terv Vízgazdálkodási (D) komponenséről valamint javaslatai a biológiai sokféleség védelmének erőteljesebb megjelenítésére

I. Alapvetés

A biológiai sokféleség biztosítja az emberi élet, így a gazdaság számára is az erőforrások jelentős részét. A biológiai sokféleség csökkenése a gazdaságot is veszélyezteti, ezért a gazdasági célok és a természetvédelmi célok nem különíthetők el, és nem állnak ellentétben egymással.

II. Összefoglaló és főbb javaslatok

A komponens által tervezett beruházások a vízpótlás és az öntözéses mezőgazdasági földhasználat megvalósításához elengedhetetlen létesítmény-fejlesztéseket célozzák. Ugyanakkor a terv több helyen utal a biodiverzitás megőrzésére, arra vonatkozóan célokat is megfogalmaz. A komponens kifejezetten természetvédelmi célú fejlesztési elemet is tartalmaz, mely Natura 2000 területeken élőhelyfejlesztési célú projektek megvalósítását tervezi.

A terv jelenlegi állapotából nem megbecsülhető, hogy a fejlesztések eredményeként a vízmegtartási cél vagy a mezőgazdasági cél lesz a meghatározó, mivel nem tartalmaz garanciákat a visszatartott víz felhasználásának rendjéről. Amennyiben a terv a jelenlegi formájában valósul meg, úgy az ökológiai vízigény és a mezőgazdasági vízigény versengeni fog egymással. Véleményünk szerint jelenlegi formájában a program nem felel meg a "ne okozz jelentős kárt" uniós elvnek és káros beruházásnak minősül.

Javasoljuk, hogy a Kormány a komponens főművi fejlesztései, szemléletformálási és monitoring elemei cél és eszközrendszerébe mélyebb szinten integrálja a biodiverzitás védelmével és az ökológiai károk elkerülésével kapcsolatos szempontokat. Továbbá javasoljuk, hogy a tervben hangsúlyosabban jelenjenek meg a földhasználat-váltást elősegítő elemek, hiszen a mezőgazdasági földhasználat környezeti adottságokhoz történő igazítása a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás elengedhetetlen eszköze.

A komponens abban az esetben tudjuk elfogadni, ha megfelel az alábbi feltételeknek:

1. A környezeti szempontrendszert mélyebben integráló öntözési fejlesztési koncepció megalkotása és megvalósítása
2. A természetvédelmi intézményrendszer (állami és civil) érdemben részt vehet a további tervezésben és működtetésben (többek között a projektelemek gyakorlati tervezésében, a kivitelezés felügyeletében, monitoringban, a későbbi vízmegosztással kapcsolatos döntésekben stb.).
3. A természetvédelmi célú vízgazdálkodás a programköltségvetésének jelentősen nagyobb részét teszi ki.

4. A vízvisszatartást célzó infrastruktúra és a kiegészítő természetvédelmi elemek az összes területi projektbe beépülnek.
5. Jogszabályi szinten tiltásra kerül a Natura 2000 szántók öntözése. Az arra alkalmatlan területek szántásos művelésének támogatása megszűnik. Érvényesül a felszínelatti vizek használatának tilalma.
6. A terv elsődlegesen a földhasználat-váltás ösztönzésével mozdítja elő a klímaadaptációt (többek között a KAP Stratégia támogatásaival).
7. Azokon a területeken történnek beruházások, ahol az ökológiai szempontú vízpótlás domináns része a fejlesztésnek. Osztrák termőföldek Mosoni-Duna vízkészletéből való öntözése kikerül a tervezetből.
8. A terv szemléletformálási eleme résztvevők és források tekintetében is érdemben kibővül
 - a. A NAK mellett az állami és a civil természetvédelem és egyéb társadalmi szereplők is részt vesznek a szemléletformálásban.
 - b. A szemléletformálásra szánt összeg jelentősen bővül.
 - c. Együttműködés támogatására is lehetőséget biztosít a program.
9. A természetvédelmi szempontok az indikátorok szintjén is beépülnek projektekbe.
10. A monitoringra szánt összegek jelentősen nőnek.

III. Részletes értékelés

Alapvetés

A biológiai sokféleség (biodiverzitás) és a gazdaság kapcsolata

A biológiai sokféleség, azaz az élőhelyek, fajok és gének változatossága biztosítja a Földön élő összes élőlény, így az ember számára is az élethez, a jóléthez és a gazdaság működéséhez szükséges forrásokat. A biológiai sokféleség révén tudnak működni az ún. ökoszisztéma szolgáltatások, mint például:

- talajképződés → növények → mezőgazdaság, élelmiszer, gyógyszerek
- fa, erdők → építőanyag, klímaszabályozás, széndioxid-megkötés
- nádas, parti növények → tisztavízű természetes tavak, egészséges halállomány
- rovarok → beporzás → gyümölcsök, zöldségek

Amikor a biológiai sokféleség mellett érvelünk, akkor jól működő, fenntartható, az emberiség számára hasznot hozó gazdasági rendszerek mellett is érvelünk.

A rendszerszemlélet fontossága a vízgazdálkodásban

A vízgazdálkodás több, mint öntözés, vízpótlás, vagy vízvisszatartás. A vízellátásra fókuszáló programok akkor lehetnek sikeresek, ha kiegészülnek a természeti adottságokhoz igazodó tájhasználattal.

Háttér

Az Európai Unió nyújtotta Helyreállítási Alap célja, hogy segítséget nyújtson a koronavírus okozta járvány következményeinek enyhítésére és előmozdítsa a gazdasági fellendülést. Tehát ez a pénzügyi forrás a járvány gazdasági és társadalmi hatásaira reagál, melynek keretében előmozdítja a zöld és

digitális átállást. Az Alapot létrehozó jogszabály kifejezetten előírja, hogy a forrás 37%-át kötelezően a zöld átállásra kell fordítani, melynek része a biológiai sokféleség megőrzése is.

A magyar terv 9 komponensből áll, „D” komponense vízgazdálkodási fejlesztésekről szól. A terv finanszírozásához szükséges becsült forrásigény 5797,1 milliárd forint, ebből 163,51 milliárd forint jut a vízgazdálkodási komponensre, melyből csupán 6,577 milliárd forint (a komponens költségvetésének csupán 4 %-a) céloz konkrét természetvédelmi projekteket.

A Vízgazdálkodás komponens a Szemléletformálás, a Főművi öntözőrendszerek építési munkái, új hálózatok és rendszerek kialakítása, a Főművi fejlesztésekkel megvalósuló vízutánpótlás hatásterületének kiterjesztése, a Természetvédelem és a Monitoring rendszer kiépítése fejlesztési területein tervezi a források felhasználását.

Magyarországon az összes vizes terület 71,5%-a a Natura 2000 hálózat része. A természetvédelmi irányelvek és a VKI célja alapján Magyarországnak is kötelezettsége az egészséges vízi ökoszisztémák fenntartása, illetve az egyensúly megteremtése a vízgazdálkodás és a természet védelme és fenntartható használata, illetve a természeti erőforrások használata között. Azonban a hazánkban jellemző természetes vizes-élőhelytípusok zömének természetvédelmi helyzete rossz.

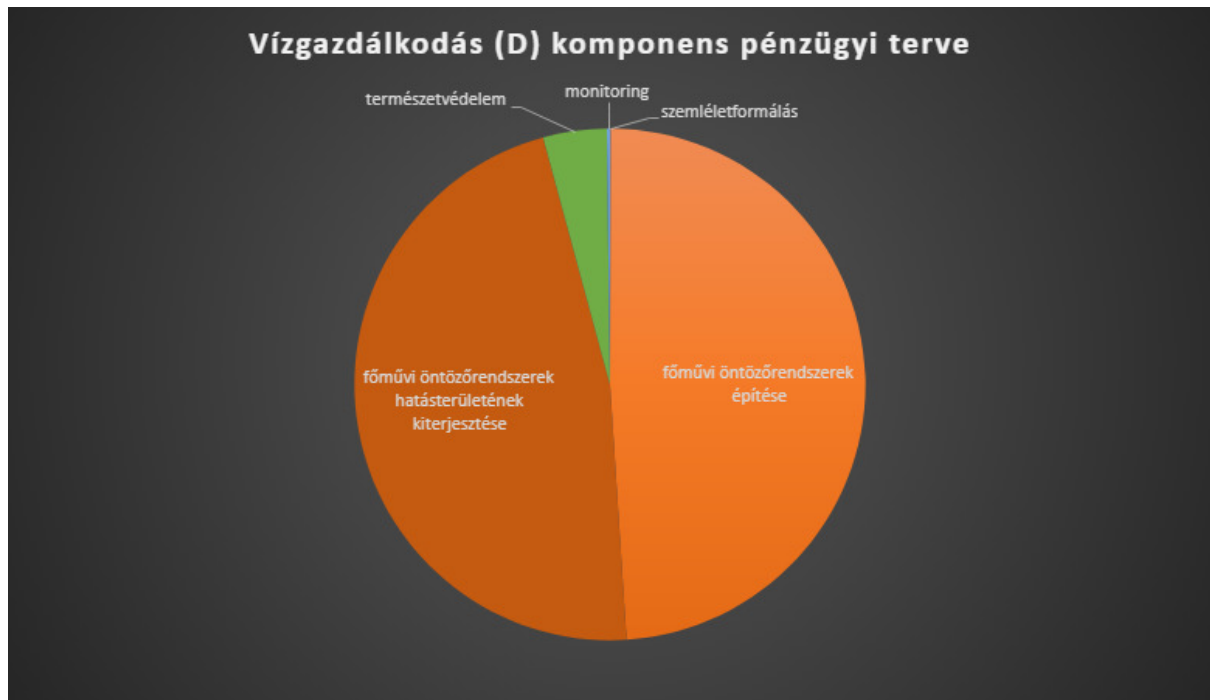
A vízgazdálkodás értelmezése

A vízgazdálkodás magában foglalja – egyebek mellett - a talaj vízháztartását, vízgazdálkodását, a folyóvizek magas és alacsony vízhozamaival való ésszerű gazdálkodást, a csapadékvizekkel való gazdálkodást, a térszinteknek megfelelő tájhasználatot és vízkormányzást, valamint a térszintekhez és táji adottságokhoz alkalmazkodó növényborítást és annak mozaikos jellegét.

Egy terület vízgazdálkodása akkor tekinthető sikeresnek, ha jól tudja kezelni mind a vízben bő, mind a vízben szegény időszakokat, ha egyaránt képes kiszolgálni az agrárium és a természetes területek vízigényét, valamint, ha mindezt kevés külső beavatkozással, alacsony költségek mellett teszi. Egy ország agrárgazdálkodásában megjelenő aszálykár és belvízkár például ésszerűtlen területhasználatra és ésszerűtlen vízgazdálkodásra utal, hiszen azt mutatja, hogy a gazdálkodás sok helyen a természetes folyamatok és adottságok ellen dolgozik.

A komponens főbb jellemzői

A komponens által tervezett beruházások a vízpótlás és az öntözési mezőgazdasági földhasználat megvalósításához elengedhetetlen létesítmény-fejlesztéseket célozza. Főművi öntözőrendszerek építési munkáira 80 milliárd forintot, a vízutánpótlás hatásterületeinek kiterjesztésére 76,54 milliárd forintot, természetvédelemre 6,577 milliárd forintot, monitoring-rendszer kiépítésére 320 millió forintot, szemléletformálásra 72 millió forintot különít el. Ugyanakkor a terv a vízgazdálkodási komponens teljes egészében beleszámítja az éghajlatpolitikai együttműködésbe (climate tagging).

A kifejezetten a biológiai sokféleség védelmét célzó beruházások a teljes pénzügyi keret alig több mint, 0,1%-át teszik ki.

A biológiai sokféleség megőrzése a tervben

A Vízgazdálkodás komponens több helyen utal a biodiverzitás megőrzésére, arra vonatkozóan célokat is megfogalmaz. A komponens kifejezetten természetvédelmi célú fejlesztési elemet is tartalmaz, mely Natura 2000 területeken élőhelyfejlesztési célú projektek megvalósítását tervezi.

A komponens több olyan indokoltnak mondható fejlesztést tartalmaz (pl. a Homokhátság vízpótlása), mely nélkül a természetvédelmi célú vízigenyek kielégítése sem megoldható.

Elvben a komponens az édesvízi ökoszisztémák állapotának javításával, azok természetes funkcióinak helyreállításával nagyban hozzájárulhat a biodiverzitás 2030-ig kitűzött közösségi céljainak megvalósításához.

A komponens hiányosságai

A komponens nem kezeli koherensen a szükségletek, a célok és az eszközök rendszerét. A fejlesztések indokoltságát alátámasztandó a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás és az ökológiai vízigények kielégítése mellett az élelmiszer-ellátás biztonsága és a mezőgazdasági versenyképesség célkitűzéseit is felsorolja. Megítélésünk szerint az öntözéssel kapcsolatos mezőgazdasági termelés nem minősíthető a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás eszközeként, sőt – a szükséges környezeti szabályozók betartása nélkül – az növeli a környezeti terhelést. Meggyőződésünk, hogy az öntözéssel kapcsolatos mezőgazdasági növénytermesztést csak abban az esetben lehet közösségi forrásokból támogatni, ha annak összes társadalmi haszna (pl. vidéki munkahelymegtartó képesség emelkedése, mezőgazdasági termékek feldolgozottsági szintjének növekedése, stb.) meghaladja a potenciális környezeti kockázatok mértékét. Nem tartjuk támogatandónak a szántóföldi kultúrák természetbiztonság és hozamnövelés céljából történő öntözési fejlesztéseket, mivel ezek társadalmi

hozzáadott értéke szerényebb a felmerülő környezeti kockázatoknál (pl. biodiverzitás-csökkenés, szikesedés, erózió, felszíni és felszín alatti vizekbe történő tápanyagbemosódás).

A komponens legfőbb problémája, hogy az öntözéses mezőgazdaság fejlesztési igényei az igazán hangsúlyosak benne. Az öntözéses mezőgazdasági földhasználatnak számos környezeti és kockázata van és gazdasági szempontból is aggályos. Az öntözés, még ha precíziós és víztakarékos is, csupán az agrárium kis szegmensének helyzetét képes majd javítani.

A mezőgazdasági területek öntözhetőségének megteremtése - bár jár némi rövidtávú és szűkkörben érzékelhető anyagi haszonnal - a biodiverzitás, a talaj környezeti állapota és a klímaadaptáció szempontjából aggályos. Az öntözött területek a mezőgazdasági élőhelyek csökkenését eredményezik, az itt folytatott gazdálkodási tevékenység jellemzően intenzívebb, így az öntözéses beruházások a Natura 2000 hálózat kedvező természeti állapotának romlását eredményezhetik.

A terv jelenlegi állapotából nem megbecsülhető, hogy a fejlesztések eredményeként a vízmegtartási cél vagy a mezőgazdasági cél lesz a meghatározó, mivel nem tartalmaz garanciákat a visszatartott víz felhasználásának rendjéről.

A terv egyik kiemelten aggályos eleme a Mosoni-Duna vízkészletével osztrák termőföldek öntözése. Figyelembe véve, hogy a Duna az osztrák oldalon teljes vízkészletével rendelkezésre áll míg Magyarországon csak a vízkészlete egy részével, és a Mosoni-Dunába érkező vízmennyiség rendkívül bizonytalan, ennek az elképzelésnek a megvalósítása egyszerre ökológiai és nemzetstratégiai hiba. A nyilvánvalóan országhatáron átterjedő környezeti hatások miatt a beruházás az Espooi egyezmény hatálya alá esik, ezért szükségesnek tartjuk az egyezménynek megfelelő vizsgálat és társadalmi részvételi eljárás lefolytatását.

A komponens által több helyen is említett, éghajlati és ökológiai szempontból indokolt vízvisszatartás legjelentősebb akadálya az arra alkalmas területek mezőgazdasági hasznosításának igénye a földhasználók oldaláról. Ez az igény – főleg, ha a fejlesztések során ezen területek öntözésre alkalmassá válnak - nem fog változni, így a fejlesztés lényegében a káros struktúrák rögzüléséhez és a földhasználatváltás megghiúsulásához vezethet.

A beruházások eredményszámaként több helyen az öntözhető területek kiterjedésének növekedése van megadva, ugyanakkor az árasztással, vízvisszatartással érintett területeké nincs, pedig ezek fontos értékmérői lennének a komponens zöld teljesítményének.

A komponens több helyen kitér a felszín alatti vízkészletek illegális használatának kérdésére és célként jelöli meg ezek csökkentését. Megítélésünk szerint a hatályos jogszabályok érvényesítésével kell az illegális használatot visszaszorítani, amíg ez nem történik meg, addig a komponenstől e téren elvárt eredmények nem reálisak.

A terv szemléletformálással kapcsolatos része elnagyolt és általános, nem alapozza meg a tájhasználat-váltáshoz szükséges ismeretek valódi elsajátítását és gyakorlati integrációját, továbbá pénzügyileg alultervezett.

A komponens nem tartalmaz utalást sem környezeti hatásvizsgálat elvégzésére, sem hatásmérséklési hierarchiára.

A "jelentős károkozás elkerülése" elvre vonatkozó kötelezettségek csupán nyilatkozat formájában jelennek meg a komponens leírásában. Egyrészt nem látható, hogy a megvalósítás során mi garantálná a természetvédelmi szempontok érvényesülését. Másrészt a terv nem felel meg a Bizottság *jelentős károkozás elkerüléséről* szóló útmutatója 2.4. pontjának, mely alapján egy beruházás környezeti hatását abszolút értékben kell értékelni. Azaz, ha létezik környezeti

szempontból jobb alternatíva, akkor, azt kell előnyben részesíteni. Jelen esetben a tehát az öntözéses gazdálkodást az ökológiailag fenntartható ártéri gazdálkodással kell összehasonlítani.

Az anyagból nem derül ki, hogy a társadalmi egyeztetés során érkezett véleménynek milyen módon vagy milyen mértékig lettek beépítve a tervbe.

Javaslatok

Javaslataink lényege, hogy a komponens főművi fejlesztései, szemléletformálási és monitoring elemeinek cél- és eszközrendszerében magasabb szinten szükséges integrálni a biodiverzitás védelmével és az ökológiai károkozások elkerülésével kapcsolatos igényeket.

1. A környezeti szempontrendszert mélyebben integráló öntözési fejlesztési koncepció megalkotása és megvalósítása

A komponens tartalmából – és a vonatkozó, mezőgazdasági ágazati nyilatkozatokból – az a feltételezés tehető, hogy az öntözésfejlesztés egyébként jelentős környezeti hatásokkal jellemezhető tervei nem integrálják kellő mélységben a környezeti tényezőket. A környezeti állapot leromlásának megelőzése ugyanakkor a mezőgazdasági szakterület alapvető célja kell, hogy legyen, tekintettel arra, hogy az a gazdaságilag fenntartható termelés alapeleme. Megítélésünk szerint olyan átfogó koncepció megalkotása szükséges, mely a mezőgazdasági környezeti adottságokhoz igazodva tesz lépéseket a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás érdekében, a rendelkezésre álló támogatási és szabályozási eszközrendszer arzenáljának összehangolásával. Egy ilyen koncepciónak alapeleme kell, hogy legyen a művelésre alkalmatlan területek szántóföldi használatból való kivonásának ösztönzése, a gyenge termőképességű területeken a környezeti célokat előtérbe helyező agrár-környezetvédelem elterjesztése és – amennyiben azt a termőhelyi adottságok és a társadalmi célok indokolják – az öntözési kapacitások megteremtése. E koncepció nélkül a komponensben bemutatott fejlesztések – a természetvédelmi célú projektek kivételével – nem minősíthetők a zöld átállást segítő beruházásoknak.

2. A természetvédelmi intézményrendszer szerepének növelése a döntésekben

Szükséges, hogy a természetvédelmi intézményrendszer (állami és civil szervezetek) hangsúlyos szerepet kapjanak a további tervezésben és a rendszerek működtetésben - pl. Üzemeltetési tanácsok létrehozása többek között a vízmegosztásról szóló döntésekre, ahol az állami és civil természetvédő szervezetek döntő szerepet kapnak.

3. A természetvédelmi célú fejlesztések támogatásának jelentős növelése

A komponens költségvetése arányaiban igen szerény mértékben fókuszál a kifejezetten természetvédelmi fejlesztések megvalósítására. A természetvédelmi célú fejlesztések komponensen belüli költségvetési arányának markáns emelése szükséges, melyből jelen javaslatcsomag finanszírozható. A komponens Természetvédelem eleme közvetlenül segíti a PAF megvalósítását, ezért is javasoljuk további projektelemekkel való bővítését és költségvetésének növelését.

4. Szabályozással és hatósági engedéllyel kapcsolatos javaslataink

- a. A komponens környezeti kockázatainak mérséklése érdekében szükséges az öntözés jogszabályi korlátozása a Natura 2000 területeken.

- b. A vízügyi beruházások hatósági engedélyezése során fokozott figyelemmel kell eljárni környezetvédelmi jogszabályok betartatása terén.
5. A Szemléletformálás projektelemben hangsúlyosabban jelenjenek meg a földhasználat-váltást elősegítő elemek, hiszen a mezőgazdasági földhasználat környezeti adottságokhoz történő igazítása a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás elengedhetetlen eszköze.
 - a. A szemléletformálásra fordítandó összegeket jelentősen meg kell emelni és megnyitni a társadalmi szereplők szélesebb rétege számára.
 - b. Javasoljuk a projekt beavatkozási területén a gazdálkodók továbbképzését ökológiai gazdálkodás, ökológiai tájhasználat, extenzív halastavak fenntartása, extenzív, gyeprre alapozott, legeltetési állattartás, integrált növényvédelem és természetkímélő kaszálás témakörökben ingyenes és gyakorlati megközelítésű továbbképzésre, mely magában foglalja mintaterületek és sikeres ártéri gazdálkodást bemutató területek látogatását.
 - c. Tanácsadó iroda létrehozását javasoljuk, ahol mezőgazdasági és természetvédelmi szakemberek aktívan segítik a területen gazdálkodók földhasználatváltását.
6. Fontos, hogy a tervezett beruházások összhangban legyenek a KAP Stratégiai Terv intézkedéseivel, és együttesen segítsék a gazdálkodók földhasználat-váltását és a mezőgazdasági területeken történő vízvisszatartást.
7. Csak olyan területeken valósuljanak meg beruházások, ahol ökológiai szempontú vízpótlás domináns része a fejlesztésnek. A Mosoni-Duna vízének átvezetése Ausztriába öntözési célból teljes egészében elvetendő.
8. Javasoljuk, hogy a projektben konkrét célként jelenjen meg legalább 25 000 km-folyószakaszon a szabad vízáramlás helyreállítása. (Halvándorlást akadályozó műtárgyak eltávolításával, átalakításával, valamint a víz és az üledék áramlásának javításával.)
9. A beruházások eredményszámaként az árasztással, vízvisszatartással érintett területek mennyisége is jelenjen meg mérőszámként.
10. A beruházások megvalósítási tanulmányaitól egészen a kivitelezésig és az eredmények monitorozásáig a biodiverzitás célok integrálása és megvalósulásának mérése szükséges.
 - a. A beruházások esetén a környezeti vállalások jelenjenek meg projekt-indikátorokként (pl. árasztással érintett terület növekedése a bázis értékhez viszonyítva százalékban; felszíni vízmegtartás keretében megőrzött vízmennyiség).
 - b. javasoljuk a vízvisszatartásra alkalmas területek felmérését a beruházással érintett területeken és a felszíni vízmegőrzés hálózatának kialakítását. (A komponens elemei jelentősen hozzájárulhatnak a PAF-ban kitűzött, élőhelyek vízpótlásához kapcsolódó célokhoz.)a komponens leírásba való beillesztése.
11. Az építési munkák kivitelezése során figyelembe kell venni a természetvédelmi szempontokat.
 - a. A beruházások hatósági engedélyezésének ökológiai szempontrendszerrel együtt, azok biodiverzitás-biztosítását a projektek kidolgozása során természetvédelmi

szakismeretek becsatornázása is támogassa. Természetvédelmi szakértők vegyenek részt a projektervezésben és a kivitelezés felügyeletében.

- b. A komponens keretében tervezett beruházások (kotrások, mederrekonstrukciók) során az ökológiai kockázatok minimálisra csökkentése szükséges (beavatkozások kivitelezésének időpontja, a kotrások kivitelezésének módja stb.)
- c. Törekedni kell a kialakított medrek eredeti ökológiai állapotának visszaállítására, ha szükséges akkor a korábban ott előforduló kétéltű-, hüllő-, és halfajok újratelepítésével.
- d. A csatornák részsúvjének kialakítása során kerülni kell az ökológiai csapdaként működő technológiai megoldások alkalmazását.
- e. Az infrastruktúra fejlesztéssel érintett területeken a beruházás kapcsán igénybe vett területek (pl. felvonulás, iszaptározás) kiterjedésének minimalizálása szükséges.
- f. A beruházásokat környezeti monitoring rendszer keretében kell nyomon követni.

További, a vízügyi kérdéseken túlmutató javaslatok a természetvédelmi fejlesztésekbővítésére:

A HET közel 6 ezer milliárdos költségvetése mindössze mintegy 6 milliárd forint támogatást biztosít közvetlen természetvédelmi fejlesztésekre – ez egy ezrelék részesedés. Az hazai és EU biodiverzitás stratégia érvényesítése érdekében javasoljuk a biológiai sokféleség védelmét szolgáló források jelentős emelését. Többek között a következő típusú projektek támogatását javasoljuk:

- Szemléletformálási elemek hangsúlyosabbá tétele a tervben: minden környezet- és természetvédelmet érintő intézkedéshez kapcsolódnia kell egy hangsúlyos szemléletformáló projektemnek, ami a természet-alapú megoldások (nature-based solutions) népszerűsítését célozza meg az érintettek körében. Fontos, hogy ezek a szemléletformálási programok hozzáértő, az adott területen tapasztalattal rendelkező természetvédelmi civil szervezetek bevonásával történjenek.
 - Gazdálkodókat érintő intézkedések esetén javasoljuk az alábbi szemléletformáló kampányok lebonyolítását: ökoszisztéma szolgáltatások, ökológiai gazdálkodás, tájhasználat-váltás, táji adottságokhoz igazított mezőgazdasági gyakorlat.
 - Építkezések, felújítások, energetikai korszerűsítések megvalósulása esetén: természet-alapú (nature-based solutions), illetve a települési zöld infrastruktúra fejlesztésével járó gyakorlati megoldásokat népszerűsítése (pl. élő falak, árnyékolók, esőkertek, udvarzöldítések, madár- és beporzóbarát udvar stb.)
 - Oktatási programokhoz kapcsolódó és lakossági szemléletformálás: beporzók (lakosság, önkormányzatok), Natura 2000 területekhez kapcsolódó lakossági tájékoztatás, ökoszisztéma szolgáltatások (gazdálkodók), fenntartható horgászat
- Továbbképzések a zöld átállás és a munkahelyteremtés együttes előmozdítására. Fontos, hogy ezek a továbbképzési programok hozzáértő, az adott területen tapasztalattal rendelkező természetvédelmi civil szervezetek bevonásával történjenek.
 - Mezőgazdaságban a gazdálkodóknak: ökológiai tájhasználat, extenzív halastavak, gyepekre alapozott állattartás, integrált növényvédelem.
 - Építőiparban vállalkozóknak, gyártóknak, beszállítóknak és önkormányzatoknak: zöld-infrastruktúra fejlesztés, természet-alapú megoldások (nature-based solutions) alkalmazásának gyakorlata (például zöld falak, városi zöldfelületek, zöld tetők)

tervezése, kivitelezése) fenntartható esővízkezelés, zajszennyezés, fényszennyezés csökkentésének módszerei, zöld építőanyagok, építészeti megoldások szelektív hulladékgyűjtésre és komposztálásra társasházakban, intézményekben.

- A projektelemek által érintett területek illetékes szervezetei (nemzeti parkok, erdészetek, vízügy)számára az inváziós fajok elleni védekezéshez szükséges eszközbeszerzés és az inváziós fajok elleni védekezés fokozása.
- Élőhelyvédelmi fejlesztések és programok, kapcsolódó szemléletformálás.

Kontakt: info@mtvsz.hu

Budapest, 2021. április 23.